

Zenon Grocholewski

"Inventory of the Historical Archives of the Sacred Congregation for the Evangelization of Peoples or "De Propaganda Fide"", Nikolas Kowalsky, Josef Metzler, Rom 1983 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 27/3-4, 268-269

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nicholas Kowalsky — Josef Metzler, Inventory of the Historical Archives of the Sacred Congregation for the Evangelization of Peoples or „De Propaganda Fide” — Inventario dell'archivio storico della Sacra Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli o „De Propaganda Fide”, New enlarged edition, Studia Urbaniana vol. 18, Pontificia Universitas Urbaniana, Rom 1983, ss. 156

Pierwsze wydanie tego *Inwentarza* z roku 1961 — przygotowane przez N. Kowalsky'ego (†1966), ówczesnego archiwistę Kongregacji Ewangelizowania Narodów — jest już od dawna wyczerpane. Poza tym w międzyczasie papież Jan Paweł II otworzył dla zainteresowanych naukowców dokumentację pontyfikatu Leona XIII (1878—1903), w czasie którego — w r. 1893 — został wprowadzony nowy system archiwowania akt teje Kongregacji. Toteż obecny archiwista wspomnianego dykasterium Kurii Rzymskiej, J. Metzler, przygotował nowe, dwujęzyczne, wydanie *Inwentarza archiwum historycznego Kongregacji Ewangelizowania Narodów*, uzupełnione i poszerzone (z 40 do 156 stron), zwłaszcza przez zamieszczenie wstępu, wyjaśnienie nowego systemu z r. 1893 oraz kilka dodatków.

W krótkiej *prezentacji* (ss. 7—8), kard. A. Rossi, prefekt Kongregacji Ewangelizowania Narodów, podkreśla, że książka „chce być narzędziem pracy w rękach naukowców, zdolnym ułatwić badania naukowe”, jest ona bowiem „kluczem pozwalającym dotrzeć do różnych źródeł archiwalnych i ocenić bardzo bogatą dokumentację, która tam się znajduje”.

W *przedmowie* (w języku angielskim ss. 9—10, w języku włoskim ss. 115—116) J. Metzler zwraca, między innymi, uwagę na bogactwo i znaczenie dokumentów zebranych w archiwum historycznym Kongregacji „zwłaszcza gdy chodzi o historię misji... i historię Kongregacji, odpowiedzialnej od roku 1622 za ewangelizowanie narodów, jak też gdy chodzi o historię cywilną, kulturową i religijną narodów, a także socjologię, etnografię, językoznawstwo i wiele innych dziedzin wiedzy”.

Wstęp (w jęz. ang. ss. 11—18, w jęz. wł. ss. 117—123) zawiera wiadomości dotyczące powstania i zadań Kongregacji Ewangelizowania Narodów oraz zbierania przez nią i archiwowania dokumentacji.

Część pierwsza książki (w jęz. ang. ss. 19—82, w jęz. wł. ss. 124—149) dotyczy zawartości archiwalnej z lat 1622—1892, w których pozostał zasadniczo nie zmieniony system archiwacji (z wyjątkiem kilka drobnych wariantów wewnątrz poszczególnych grup akt).

Najpierw mowa jest o *sekcjach zasadniczych* (1. Akta Kongregacji; 2. Pisma oryginalne przedstawione na zebraniach ogólnych; 3. Zebrania partykularne; 4. Pisma przedstawione podczas „kongresów”; 5. Audiencje Papieskie; 6. Brewia i bulle; 7. Instrukcje; 8. Dekrety; 9. Listy), następnie o *sekcjach mniejszych*, tzn. mających mniejsze znaczenie dla historyków (1. Akta komisji do reformy reguł; 2. Synody diecezjalne; 3. Informacje; 4. Źródła wiedeńskie, czyli wywiezione przez rząd fran-

cuski do Wiednia i zwrócone w r. 1925; 5. Rozmaitości; 6. Kolekcja listów otrzymanych i napisanych przez Wikariusza Apostolskiego w Saksonii, w latach 1705—1728; 7. Archiwum prywatne przekazane przez E. Consalvi (1757—1824); 8. Indeks władz udzielonych misjonarzom przez Kongregację lub przez Święte Oficjum; 9. Kolekcja drukowanych instrukcji, okólników i dekretów).

W drugiej części książki (w jęz. ang. ss. 83—90, w jęz. wł. ss. 150—151) jest omówiony system archiwacji w latach 1893—1922, oraz przedstawiona zawartość archiwum z tychże lat.

W dodatku (ss. 90—112) umieszczono: 1. Regulamin dla naukowców, którzy korzystają z Archiwum; 2. Okólnik skierowany do tychże naukowców; 3. Wykaz kardynałów prefektów Kongregacji (wśród których, jak wiadomo, jest, w latach 1892—1902, Polak, kard. Mieczysław Halka Ledóchowski); 4. Wykaz sekretarzy Kongregacji; 5. Bibliografia.

Nie trudno dostrzec użyteczność praktyczną przedstawionego *Inwentarza* dla naukowców, którzy pragną korzystać z archiwum Kongregacji Ewangelizowania Narodów, które zawiera bogactwo interesującego materiału, dotyczącego różnorodnych dziedzin wiedzy. Pragnę jedynie dorzucić, że w archiwum tym znajduje się też sporo materiału dotyczącego Polski (zob. wykazy na ss. 30, 37, 45, 51, 72, 79, 90).

Bp Zenon Grocholewski

Schematyzm Diecezji Tarnowskiej 1983, pod red. ks. Jana Rzepy, t. I—II, s. 428 + 789 + 726

Termin „schematyzm” na ogół kojarzy się nam z pewnymi zarysami, szkicami, strukturami szablonowymi, i nie zapowiada nic szczególnie ciekawego. Dlatego miłym zaskoczeniem jest otwarcie *Schematyzmu Diecezji Tarnowskiej 1983*. Okazuje się, że jest to publikacja niezwykle ciekawa. W tego rodzaju publikacjach zwykło się znajdować tylko cyfry, wykazy, zestawienia, nazwiska. Tymczasem to, co zaprezentowali nam redaktorzy *Schematyzmu Diecezji Tarnowskiej*, którym przewodniczył kanonista, ks. infułat Jan Rzepa, jest przedmiotem żywego zainteresowania czytelnika polskiego.

Schematyzm Diecezji Tarnowskiej 1983 ukazał się w dwóch tomach. Tom I jest poświęcony Diecezji Tarnowskiej, jej biskupom, urzędowi i instytucjom, dekanatom i parafiom, kapłanom, a także zakonowi i zgromadzeniom pracującym w tej Diecezji. Tom II, mający podtytuł: *Kapliczki, figury i krzyże przydrożne*, składa się z dwóch części: tekstowej i albumowej.

Zasygnalizowane dzieło zasługuje na to, by było przedmiotem zainteresowań recenzentów różnych specjalności, w tym również kanonisty. Dla kanonisty *Schematyzm* jest obrazem Kościoła partykularnego, wiernie odtworzonego. Kościół partykularny w terminologii prawniczej